

GEZOND IN ...

STIMULERINGSPROGRAMMA GIDS
LOKALE AANPAK GEZONDHEIDSACHTERSTANDEN

KENNISDOSSIER

PREVENTIE & ZORG

Om gezondheidsachterstanden in gemeenten terug te dringen adviseert Gezond in... een integrale aanpak op vijf sporen: gedrag & vaardigheden, participatie, preventie & zorg, fysieke en sociale omgeving. Er zijn acht succesfactoren (pijlers) bekend die de aanpak op deze sporen effectiever maken.

Dit kennisdossier biedt u enkele praktische handvatten en inspirerende voorbeelden voor de concrete invulling van het spoor Preventie & zorg.

PREVENTIE & ZORG

Goede en laagdrempelige zorg in de buurt met aandacht voor preventie is een randvoorwaarde voor gezondheid. Voor laagopgeleiden is de toegankelijkheid van de zorg een aandachtspunt. Hiervoor is investeren in effectieve communicatie door professionals essentieel. Daarnaast is samenwerking tussen preventie, zorg en welzijn en tussen gemeenten en zorgverzekeraars van belang.

Samenhang in preventieaanbod

De uitdagingen op het gebied van gezondheid in een gemeente of wijk zijn groot en vaak complex:

- Ondersteunen van de groeiende groep ouderen die zo lang mogelijk zelfstandig thuis woont.
- Het bereiken van mensen met een hoog risico op gezondheidsproblemen en gezondheidsachterstanden.
- Voorkomen en behandelen van depressie, obesitas en chronische aandoeningen zoals diabetes, COPD, hart- en vaatziekten en kanker.

- Versterken van vroeg signalering en tijdige doorverwijzing bij alcoholmisbruik, risico op vallen, dementie, kwetsbaarheid bij ouderen, multi-problematiek en kindermishandeling.

Bij alle transities in het sociaal domein staat de burger en zijn netwerk centraal. Dit vraagt dat betrokken organisaties hun aanbod op elkaar afstemmen en werken aan een samenhangend preventieaanbod. Het verbinden van preventie, (eerstelijns)zorg en welzijn zorgt voor het vroegtijdig kunnen inspelen op gezondheidsrisico's, een adequate verwijzing en het efficiënt inzetten van middelen.

WAT KUNT U ALS GEMEENTE DOEN?

Gemeenten hebben een initiërende en faciliterende rol bij de vormgeving van preventie en zorg in de buurt en de afstemming tussen organisaties. In het kader van de Wpg dragen gemeenten bij aan een betere verbinding tussen de publieke gezondheid en curatieve zorg. De gemeente kan de juiste partijen bij elkaar brengen in netwerken en tijdens bijeenkomsten. Ook kan de gemeente hier via de subsidierelaties deels op sturen.

Daarnaast krijgen gemeenten met de decentralisaties bijvoorbeeld steeds meer met huisartsen te maken bij de zorg, de bevordering van gezonde leefstijl en bij de ondersteuning van specifieke groepen zoals ouderen en laagopgeleiden.

Enkele aandachtspunten:

- **Zorg voor zicht op de vraag voor passende preventie en zorg.** Gebruik daarvoor bestaande onderzoeken (gezondheidsmonitor, wijkgezondheidsprofiel, ROS wijkscan). Ga na in hoeverre de doelgroepen in de aanpak van gezondheidsachterstanden worden bereikt en of hun vraag voldoende in beeld is.

- **Besteed aandacht aan gezondheidsvaardigheden en laaggeletterdheid.** Er is een duidelijke samenhang tussen laaggeletterdheid, lage gezondheidsvaardigheden en een slechtere gezondheid. Gezondheidsvaardigheden zijn de vaardigheden om informatie over gezondheid te verkrijgen, te begrijpen, en te gebruiken. Gezondheidsvaardigheden en het vermogen tot zelfmanagement spelen een grote rol bij gezondheid. Binnen de geschatte 29% van de bevolking met geringe gezondheidsvaardigheden, zijn laagopgeleiden, ouderen en migranten sterk vertegenwoordigd. Een op de negen Nederlanders is laaggeletterd (heeft moeite met lezen en rekenen). Voor laaggeletterden is het lastig de weg te vinden binnen de gezondheidszorg. Ook hebben zij moeite met het begrijpen van schriftelijke informatie, met mondelinge voorlichting en met zelfmanagement bij chronische aandoeningen. Effectieve communicatie die rekening houdt met culturele achtergronden en het niveau in taalvaardigheden, is daarom van belang.

- **Maak afspraken met zorgverzekeraars.** De gemeente kan een collectieve zorgverzekering voor minima afsluiten met zorgverzekeraars. Hiermee biedt de gemeente minima een basis voor toegankelijke zorg, bijzondere bijstand en minder gezondheidsrisico's, waardoor hun kans op participatie in de samenleving vergroot. Maak hierbij ook afspraken over de toegang tot en financiering van interventies voor de beoogde doelgroep laagopgeleiden, migranten, ouderen etc. (CZM) Afspraken gaan bijvoorbeeld over de keuze van samenwerkingspartners, het gebruik van inzichten in het zorggebruik, de keuze, vorm en kwaliteitseisen van de aangeboden preventie- en zorgprogramma's en de manier waarop burgers naar de programma's worden toegeleid.

WIE ZIJN BETROKKEN?

Gemeenten hebben een initiërende en faciliterende rol bij de afstemming en samenwerking tussen organisaties in preventie en zorg. Zo ontstaat samenwerking tussen eerstelijnszorg, GGD, Centra voor Jeugd en Gezin, welzijnsorganisaties, sportaanbieders, scholen, ouderenzorg, informele zorg, gemeente en zorgverzekeraars. De gemeente kan deze partijen bij elkaar brengen zodat zij elkaar leren kennen en afspraken maken over bijvoorbeeld signalering en doorverwijzing. Denk daarbij aan:

- Het maken van afspraken tussen fysiotherapeuten en lokale sportverenigingen over de overgang van een cliënt naar het reguliere sportaanbod.
- Het afstemmen van het aanbod aan activiteiten in de wijk voor de preventie van overgewicht door bijvoorbeeld fysiotherapeuten, GGD en thuiszorg.
- Het maken van afspraken tussen huisartsen/praktijkondersteuners en welzijn/sociaal team, over de toeleiding naar passend (preventief) aanbod voor mensen die naast medische klachten ook andere (verborgen)problemen hebben. Denk aan schulden, opvoedproblematiek, werkloosheid.

TIPS

- Betrek partijen zo vroeg mogelijk. Dit kan bijvoorbeeld door het bespreken van een wijk- of buurtscan. Zo krijgt u nog meer zicht op wat er speelt in de gemeente of een wijk en wat mogelijkheden zijn voor aanpak en oplossingen. Ook kunt u de haalbaarheid van voorgenomen plannen toetsen.
- Denk in de samenwerking rond gezondheidsachterstanden vooral ook aan partijen die contact hebben met de doelgroep: jongerenwerk, sociale dienst, sociale wijkteams, verloskundigen etc. Daarnaast zijn er in de gemeente diverse professionals werkzaam die lokaal een schakelfunctie hebben. Denk daarbij aan de wijkverpleegkundige, buurtsportcoach of leefstijlcoach.
- Sluit aan bij bestaande overlegvormen en samenwerkingsverbanden binnen de wijk.
- Sluit aan bij de energie, wie is enthousiast en gaat ervoor?
- Vier successen als blijk van waardering voor de inzet van betrokkenen en laat zien wat er gezamenlijk gebeurt en welke resultaten behaald zijn.
- Houd (financiële) ruimte voor gezamenlijke plannen/activiteiten.

BRONNEN

- [Loketgezondleven.nl](https://loketgezondleven.nl): Handreiking Gezonde Gemeente
- [Pharos.nl](https://pharos.nl): Factsheets Laaggeletterdheid en Beperkte Gezondheidsvaardigheden

Meer informatie, tools en voorbeelden vindt u op het online platform [Gezondin.nu](https://gezondin.nu) bij de pijler [Preventie & zorg](#).

Kijk ook eens naar de sporen: [Fysieke omgeving](#), [Gedrag & vaardigheden](#), [Participatie](#) en [Sociale omgeving](#). En naar de pijlers: [Bestuurlijke betrokkenheid](#), [Burgers zijn hoofdrolspelers](#), [Differentiatie](#), [Monitoring](#), [Procesgerichte aanpak](#), [Publiek & privaat](#), [Sociale marketing](#) en [Synergie Circuit](#).

ENKELE VOORBEELDEN

EERSTELIJNS ZORGATELIER NIJMEGEN

Binnen het project 'Ateliers in de Eerstelijns, de kunst van geïntegreerd samenwerken' is een netwerk van negen zorgateliers opgebouwd. Een zorgatelier is een werkplaats waar professionals in de wijk zoals huisarts, praktijkondersteuner, wijkverpleegkundige en maatschappelijk werkende samen projecten uitvoeren. Zij kiezen thema's voor projecten, idealiter in overleg met wijkbewoners. De projecten hebben vaak een preventief karakter en zijn gericht op de specifieke problemen van een wijk of gemeente. Basis is vaak een wijkanalyse. Het project is een initiatief van de afdeling Eerstelijns-geneeskunde van het UMC St Radboud, ZZG zorggroep, Huisartsenkring Nijmegen e.o., GGD Gelderland Zuid, Hogeschool Arnhem Nijmegen en Zorgbelang Gelderland.

Meer info:

www.eerstelijnszorgateliers.nl

WELZIJN OP RECEPT

Welzijn op recept is een aanpak waarbij mensen die kampen met psychosociale problemen worden ondersteund bij het versterken van hun gezondheid en welzijn. Deze problemen uiten zich vaak in lichamelijke klachten, somberheid, stress en angstklachten. Een groot aantal

mensen geeft aan geen medicijnen of verwijzing naar psychologische zorg te willen. Ze willen hun klachten zelf te boven komen. Kern van de aanpak is dat een huisarts of welzijnscoach, de persoon met psychosociale klachten doorverwijst naar een zogenaamd 'welzijnsarrangement' van de welzijnsorganisatie. Het welzijnsarrangement bestaat bijvoorbeeld uit wekelijks sporten op recept, het verrichten van creatieve activiteiten, het doen van vrijwilligerswerk of aanhaken bij een eetclub.

Meer info:

www.movactor.nl/welzijn-op-recept

KETENAANPAK OVERGEWICHT

In 2010 is door GGD Rivierenland een klankbordgroep opgericht om overgewicht in 9 gemeenten aan te pakken. Deelnemers kwamen van de 0e, 1e en 2e lijn. Al snel werd duidelijk dat er een schakel ontbrak in de aanpak van overgewicht: aanbod om kinderen met (ernstig) overgewicht naar door te verwijzen. In het multidisciplinaire programma 'Door dik en dun' (aanpak van overgewicht bij kinderen van 8-12 jaar), wordt nu o.a. samengewerkt met diëtisten, fysiotherapeuten, sportaanbieders en psychologen/orthopedagogen.

Meer info:

www.doordikendun.com

VITAAL VECHTDAL

Vitaal Vechtdal is een samenwerkingsinitiatief tussen huisartsen, verloskundigen, gemeenten, zorgverzekeraar Achmea en de Saxenburgh Groep (ziekenhuis en ouderenzorg) in de regio Hardenberg-Ommen-Coevorden. Het initiatief is ontstaan uit het besef dat oplossingen voor gezondheidsproblemen waarmee bewoners bij de huisarts kwamen niet

(alleen) bij de eerstelijns lagen. Door vanuit een breder, integraal perspectief naar de problematiek te kijken worden klachten gedemedicaliseerd en wordt de oorzaak efficiënt aangepakt. Door samenwerking met de verzekeraar wordt de toegang tot zorg laagdrempeliger. Iedere bewoner kan gratis de Vitaal Vechtdal Polis afsluiten als aanvulling bovenop de landelijke zorgpolissen van Zilveren Kruis en Avéro Achmea en heeft zo toegang tot een breder, beter betaalbaar zorgaanbod. Vitaal Vechtdal bestaat uit vier programma's: Vroeg erbij, Langer vitaal, de Vitale werknemer en de Vitale gemeente.

Meer info:

www.vitaalvechtdal.nl

SOMATISCH ONVOLDOENDE VERKLAARDE LICHAAMELIJKE KLACHTEN (SOLK)

Met eerstelijns zorgverleners en patiënten en in samenwerking met het NHG heeft Pharos een aanpak ontwikkeld ter ondersteuning van de behandeling van migrantenpatiënten met Somatisch Onvoldoende Verklaarde Lichamelijke Klachten (SOLK). Het adequaat ondersteunen en doorverwijzen van mensen die kampen met deze klachten ervaren huisartsen als een grote uitdaging. De aanpak biedt handvatten om:

- Een vertrouwensrelatie op te bouwen.
- De klachten op een goede manier uit te leggen.
- Cultuursensitief te communiceren.
- Goed samen te werken met en door te verwijzen naar GGZ, welzijn, specialisten en andere wijkpartners.

Meer info:

www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/projectenoverzicht/17/somatisch-onvoldoende-verklaarde-klachten

Heeft uw gemeente zelf goede voorbeelden? Deel ze via www.gezondin.nu.